

ANKASAM

bülten

4 Kasım 2024
SAYI: 2024/44

15

Japonya'nın Uzay Programı ve Küresel Rekabet

22

Putin'den Çin, Brezilya ve Hindistan'a Arabuluculuk Çağrısı

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03 Çin'in Aşırı Yoksullukla Mücadeledeki Başarısı**
Berra KIZILYAZI
- 08 Kutuplarda NATO ve Rusya-Çin Rekabeti**
İtir Bozdağ
- 13 Avrupa Birliği'nin Macaristan Sınavı**
Erdem Baran ALKAN
- 17 16.BRICS Zirvesi: Çok Tarafılık Arayışları**
Zeynep Çağla ERİN
- 22 Putin'den Çin, Brezilya ve Hindistan'a Arabuluculuk Çağrısı**
Dr.Cenk TAMER
- 06 ABD Seçimlerinin Etkisinde Petrol ve Enerji Ekonomisi**
Ömer Faruk PEKGÖZ
- 11 Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği Üyelik Süreci**
Sena BİRİNCİ
- 15 Japonya'nın Uzay Programı ve Küresel Rekabet**
Nikita MARIANENKO
- 19 Azerbaycan'da COP29: Önemi ve Etkileri**
Ekin GÜLLÜOĞLU
- 24 Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Siber Savaş: Mevcut Yasalar Yeterli mi?**
Jameela RIZWAN

BASINDA ANKASAM

- 26 Medya**

DERGİLER

- 27 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**
Bölgesel Araştırmalar Dergisi

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Aşırı Yoksullukla Mücadeledeki Başarısı

Berra KIZILYAZI

17 Ekim günü Çin'de Ulusal Refah Günü olarak, dünya çapında ise yoksulluğa dikkat çekmek amacıyla Yoksullukla Mücadele Günü olarak kutlanmaktadır. Dünya genelindeki yoksulluğun azaltılmasında Çin'in payı özellikle sahip olduğu dev nüfusu bakımından oldukça büyüktür. Dünya Bankası'nın 2011'de günlük 1,9 ABD doları olarak belirlediği yoksulluk sınırına dayanılarak yapılan değerlendirmeye göre, 1981-2012 yılları arasında dünyada yoksul nüfus 1 milyar 100 milyon kişi azalmıştır. Aynı dönemde Çin, 790 milyon kişiyi yoksulluktan kurtararak bu alanda dünyadaki payını yüzde 71,82'ye çıkarmıştır.[i]. 2021 yılına gelindiğinde ise Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, aşırı yoksulluk oranını %0'a düşürerek bu mücadelede zafer ilan etmiştir.[ii].

Çin, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine 10 yıl erken ulaşarak büyük bir başarıya imza atmıştır. Hükümet tarafından önderlik edilen politikalar ışığında sosyal katılıma önem vererek kalkınma, yoksulluğu ortadan kaldırmanın temel yolu olarak belirlenmiştir.

Başarının Temelleri

Yoksullukla mücadele bağlamında Deng dönemi öncesi bazı adımlar atılmış olsa da tarımda uygulanan yanlış politikalar ve sonuçları, Deng Şiaoping'in ilk olarak tarıma ve kırsal kesime odaklanmasına vesile olmuştur. Bu dönemde uygulanan politikalarda sosyalist anlayış ve bu anlayış doğrultusunda kırsaldaki yoksullukla mücadelenin bir görev olduğu bilinci mevcuttur.

1978 yılında “Çin değerleri ile sosyalizm” adlı ekonomik reform programı kapsamındaki dışa açılım politikasıyla beraber Çin, yabancı yatırımlara açılmış ve ülkenin ekonomik kalkınmasının önü açılarak kişi başına düşen gelirden artış yaşamıştır.[iii]. Tarımın kolektiflikten çıkarılmasıyla 1975 ile 1985 yılları arasında tarımsal üretim yüzde 25 artmış, bunun ekonomiye olumlu yansımalarıyla 1990’lı yılların başında yoksulluk, Çin’in geneline yayılmış bir sorun olmaktan çıkıp yalnızca bazı bölgeleri ve grupları kapsayan bir sorun haline gelmiştir.[iv].

1994 yılında Devlet Konseyi, Çin’in kesin hedeflere, tedbirlere ve net tarihlere sahip olan ilk Öncelikli Yoksullukla Mücadele Programı (1994-2000) kapsamında, 80 milyon yoksul kırsal bölge sakininin temel ihtiyaçlarının karşılanacağını taahhüt etmiştir. 1996 yılında yetkililer, Kalkınma Odaklı Yoksulluğun Azaltılması Ulusal Konferansını düzenleyerek 20. yüzyılın sonuna kadar yeterli yiyecek ve giyecek sağlama hedefine olan kararlılığı daha da netleştirmiş ve yardım temelli yoksulluğun azaltılmasından kalkınma odaklı yoksulluğun azaltılmasına geçiş yapmıştır. 2000 yılı sonunda kırsal alanlardaki yoksul nüfus 32,09 milyona ve o zamanki yoksullukla mücadele standardına göre yoksulluk oranı %3,5’e düşürülmüştür.[v].

Jiang Zemin ve Hu Jintao dönemlerinde yoksulluğu azaltmak ve kırsalı kalkındırmaya yönelik çeşitli politikalar uygulanmaya devam etmiştir. Çin’in yoksulluğu azaltma çabası, yoksulların temel ihtiyaçlarının karşılanması olan birincil misyonundan, yoksulluğun azaltılmasının hızlandırılması ve kalkınma kapasitesinin artırılması gibi yeni bir aşamaya evrilmiştir. 2010 sonu itibarıyla yoksulluk standardına göre yoksul kırsal nüfus 26,88 milyona, yoksulluk oranı ise %2,8’e düşmüştür. 2011 yılında kişi başına düşen gelir 2300 yuan’a yükselmiş ve buna göre yoksul nüfus 122 milyon olmuştur.[vi].

Yeni Dönemde Dijitalleşmeyle Birlikte “Hedeflenen Yoksullukla Mücadele”

2012 yılında düzenlenen 18. ÇKP Ulusal Kongresi’nden bu yana Çin hükümeti, yoksulluğun azaltılmasını orta seviyeli refah toplumun inşa edilmesinin temel görevi olarak belirlemiştir. 2013 yılında Devlet Başkanı Şi Cinping’in öne sürdüğü “精准扶贫 jīngzhǔn fúpín” (hedeflenen yoksullukla mücadele) stratejisi, yoksulluk içinde yaşayan her bireyin özel olarak takip edilmesini ve ihtiyaçlarına göre özel çözümler geliştirilmesini sağlamıştır. İsbetli politikalar, yerel ekonomik projeler ve eğitim desteği gibi araçlarla yoksul bölgelerde gelir artışı sağlamıştır.

Bu dönemde Çin, diğer dönemlerden farklı olarak yoksulluğu bitirmek için bilgi teknolojilerini yoğun bir şekilde kullanmıştır. Yoksulluk içinde yaşayan bireyler ve haneler hakkında kapsamlı bilgiler içeren “ulusal yoksulluk veritabanı” oluşturulmuş, yoksul ailelerin durumları incelenerek ihtiyaçlarına uygun müdahaleler belirlenip uygulanmıştır. Bu sayede, kaynakların etkin bir şekilde kullanılması sağlanmış ve uygulanan politikaların verimliliği artmıştır. Ayrıca Alibaba gibi dijital uygulamaların yaygınlaştırılmasıyla beraber kırsal kesimde yaşayan üreticilerin ürünlerini satabilmelerinin ve daha büyük bir alıcı kitlesine ulaşarak gelir elde etmelerinin önü açılmıştır.

2021 yılına gelindiğinde Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, devamlı çalışmalar sonucu kırsal kesimde ikamet eden ve aşırı yoksulluktan mustarip 98,99 milyon insanın yoksulluktan kurtarıldığını, 832 ilçe ve 128.000 köyün 2020’nin sonu itibarıyla yoksul sınıfından çıkarıldığını kamuoyuna duyurmuştur. Bu kapsamda yapılan reformlar kademeli olarak gerçekleştirilmiş, bu da işletmelerin ve nüfusun değişikliklere uyum sağlamasına yardımcı olmuştur.[vii].

Bu büyük başarının temelinde devamlı politikalar olsa da politikaların başarılı olmasının ardında yatan bir diğer faktörün ideolojik olduğu açıktır. Çin’in kazan-kazan politikası ve insanlık için ortak geleceğe sahip bir topluluk inşası fikri 21. yüzyılın başlarında ileri sürülmüş gibi görünse de Marksizmin ve Konfüçyüs’ün dünyanın barış içinde iyileştirilmesi, açlık ve yoksulluğun ortadan kaldırılması gibi öğretilerine dayandığı gözlemlenebilir.(Khan, Wang&Ali, 2021) Aynı ideolojiden hareketle Kuşak ve Yol Girişimi’nin hem Çin’deki hem de KYG ülkelerindeki yoksullukla mücadelede önemli rol oynadığı da gözden kaçırılmaması gereken bir detaydır.

“Kendisinin başarılı olmasını isteyen, başkalarının da başarılı olmasına yardım etmelidir; Kendini geliştirmek isteyen, başkalarının da gelişmesine yardım etmelidir.”

Konfüçyüs

Çin’in kendi toplumunu kalkındırma ve yoksullukla mücadele başarısı ve bunu yaparken izlediği doğru politikalar, dünya genelindeki yoksulluğun azaltılması açısından örnek teşkil etmektedir. Yardımdan ziyade kalkındırma temelli yoksullukla mücadele fikri, Çin toplumunun kalıcı refahı için zemin oluşturmuştur. Ayrıca 1978 yılında dışa açılımla beraber gelişen ekonomiyle paralel olarak kırsalın kalkınması noktasında atılan adımları güçlenmiş, zaman içinde yaşanan dalgalanmalara rağmen kırsal bölgeler kalkınmaya devam etmiştir. Veritabanının ve dijital araçların akıllıca kullanımıyla daha isabetli çözümler üretilmesi, aşırı yoksullukla mücadele yolunda hedefe çok daha rahat ulaşmasını sağlamıştır. Dünya nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan Çin toplumu kalkındıkça ve yoksulluk seviyesi azaldıkça bunun dünya geneline yansımaları da aynı oranda büyük olmuştur ve olacaktır. Ekonomik ve politik gücünü, dijitalleşme konusundaki gelişimini ve toplumundaki hâkim ideolojiyi ele aldığımızda Çin, başta Kuşak ve Yol Girişimi olmak üzere birçok projeye dünya çapındaki yoksulluğun azaltılması yönünde de adımlar atmaya devam edecektir.

[i]. “Çin’in Dünyada Yoksulluğun Azaltılmasındaki Payı Yüzde 70’i Geçti”, <https://www.turkciindostlukvakfi.org.tr/TR,759/cinin-dunyada-yoksullugun-azaltilmasindaki-payi-yuzde-70i-gecti.html>, (Erişim Tarihi: 20.10.2024).

[ii]. “Xi declares “complete victory” in eradicating absolute poverty in China”, http://www.xinhuanet.com/english/2021-02/26/c_139767705.htm, (Erişim Tarihi: 20.10.2024).

[iii]. Poverty Alleviation: China’s Experience and Contribution, http://sy.china-embassy.gov.cn/eng//xwfb/202104/t20210420_8922554.htm, (Erişim Tarihi: 20.10.2024).

[iv]. Aynı yer

[v]. Aynı yer.

[vi]. Aynı yer.

[vii]. Li, Xiaoyun and Chuanhong Zhang (2024), “Lessons from sustained poverty reduction in China”, in OECD, Development Co-operation Report 2024: Tackling Poverty and Inequalities through the Green Transition, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/3d97c256-en>, (Erişim Tarihi: 20.10.2024).

ANKASAM ANALİZ

ABD Seçimlerinin Etkisinde Petrol ve Enerji Ekonomisi

Ömer Faruk PEKGÖZ

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) başkanlık seçimleri, farklı siyasi partilerin enerji politikaları nedeniyle petrol piyasasında dalgalanmalara yol açmaktadır. Cumhuriyetçi Parti genellikle enerji sektöründe daha az düzenleme ve teşvik politikasını benimserken, Demokrat Parti çevre koruma ve yenilenebilir enerjiye geçiş konularında daha katı bir duruş sergilemektedir. Bu politika değişiklikleri; petrol fiyatları, arz-talep dengesi ve sektör yatırımları üzerinde etkiler yaratmaktadır.

Örneğin 2020 seçimlerinde Joe Biden'ın iktidara gelmesiyle birlikte ABD'nin çevreye yönelik daha sıkı düzenlemeler yapması ve temiz enerji yatırımlarına ağırlık vermesi, küresel petrol arzında talebi etkileyerek fiyatlarda oynaklığa yol açmıştır.^[i] Bu durum, ABD'nin petrol üretimini azaltabileceği endişesiyle petrol fiyatlarını yükselten etkenlerden biri olarak gösterilebilir.^[ii]

ABD'nin enerji politikaları, üretim maliyetleri ve arz güvenliği üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Örneğin Cumhuriyetçi başkanların iktidara geldiği dönemlerde hidrokarbon üretime yönelik teşvikler artırılmış ve petrol fiyatlarının düşmesi için üretim kapasitesine yatırım yapılmıştır. Buna karşın Demokrat başkanlar, çevreye duyarlı bir üretim anlayışı ve yenilenebilir enerjiyi ön planda tutarak petrol üretiminde daha kısıtlayıcı politikalar uygulamayı hedeflemiştir.

Biden yönetiminin özellikle 2022 yılında fosil yakıt projeleri üzerindeki baskısı ve altyapı projelerine getirdiği sınırlamalar, üretim maliyetlerinin artmasına ve ABD'nin küresel petrol piyasalarındaki etkinliğinin zayıflamasına neden olmuştur.^[iii] Bu durum, gelecekte de seçimlerle birlikte ABD'nin arz güvenliğinde dengesizlikler yaratabilir ve küresel pazarda rekabet gücünü etkileyebilir.

ABD seçimlerinin petrol fiyatları üzerindeki etkisi genellikle kısa vadede dalgalanmalar yaratmakta, ancak uzun vadede kalıcı değişikliklere de yol açabilmektedir. Örneğin 2016 seçimlerinde Donald Trump'ın iktidara gelmesiyle birlikte petrol üretiminde önemli bir artış yaşanmış ve fiyatlarda görece bir düşüş gözlenmiştir. Biden döneminde ise çevreye duyarlı politikalar nedeniyle arz kısıtlamaları yaşanmış, bu da fiyatları yeniden yükselişe geçirmiştir.^[iv]

Önümüzdeki seçimlerde Demokratların yeniden kazanması durumunda çevresel düzenlemelerin artması ve karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik daha fazla yatırım yapılması beklenmektedir. Bu durumda fosil yakıt üretiminde daha sıkı düzenlemeler getirilerek petrol arzında azalmaya gidileceği ve fiyatların yükselebileceği öngörülmektedir. Aksine Cumhuriyetçilerin zaferi halinde daha geniş bir enerji üretim stratejisi izlenmesi, petrol arzını artırabilir ve fiyatlarda düşüş yaşanabilir.

ABD seçimleri, yalnızca ülke içindeki enerji politikalarını değil, aynı zamanda küresel enerji geçişine yönelik stratejileri de etkilemektedir. Özellikle Demokrat Parti'nin yenilenebilir enerjiye yaptığı yatırımlar ve fosil yakıt kullanımını azaltmaya yönelik girişimleri, küresel olarak petrol tüketimini azaltma yönünde bir eğilim yaratabilir. Bu durum, uzun vadede petrol talebinde bir azalma ve fiyatlarda istikrar sağlama potansiyeli taşımaktadır.^[v]

ABD'nin bu süreçte lider rol üstlenmesi, diğer ülkeleri de yenilenebilir enerjiye yönlendirebilir ve küresel petrol ekonomisinde arz-talep dengelerinin değişmesine neden olabilir. Bu bağlamda seçim sonuçlarına göre ABD'nin enerji geçişinde liderlik etmesi, dünya genelinde yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırarak petrol talebini önemli ölçüde etkileyebilir.

Orta Doğu'da yaşanan siyasi gerilimler ve özellikle İsrail-İran ilişkilerindeki gerginlikler, küresel petrol piyasasında dalgalanmalara neden olmaktadır. İsrail'in İran'a yönelik askeri adımlarının odağında petrol altyapısının yer almaması yönündeki son açıklamaları, petrol arz kesintisi endişelerini bir nebze azaltmış ve fiyatlarda düşüşe yol açmıştır. ABD ve Çin gibi büyük tüketicilerin de enerji politikalarındaki gelişmeler, özellikle Çin'in yavaşlayan ekonomik büyümesine yönelik hamleleri ve ABD'de petrol stoklarındaki artış, fiyatlar üzerinde etkili olmuştur.

İsrail'in İran'ın askeri tesislerine saldırabileceğine dair Washington Post'ta yer alan bir haber, petrol fiyatlarının düşmesine neden olmuştur. Bu haber, küresel arzın üçte birini sağlayan Orta Doğu'da tırmanan çatışma riskinin kısmen azalması anlamına gelmektedir. Brent petrol yaklaşık %2,3 düşüşle 75 dolara, ABD ham petrolü ise varil başına 72 doların altına gerilemiştir. Netanyahu'nun Biden yönetimine, saldırı hedeflerinin enerji altyapısından ziyade askeri tesisler olacağını belirtmesi, piyasada daha geniş bir rahatlama yaratmıştır.^[vi]

Son haftalarda petrol fiyatları, Orta Doğu'daki siyasi gelişmelerin yanı sıra Çin ekonomisindeki yavaşlama endişeleriyle dalgalanmalar yaşamıştır. Özellikle Hizbullah'ın İsrail'e yönelik saldırılarının ardından ABD, müttefikini korumak için bölgeye askeri destek sağlama kararı almıştır. Bu, çatışmaların bir misilleme döngüsüne dönüşebileceği ve Orta Doğu'dan yapılan petrol ihracatında aksamalara neden olabileceği endişelerini artırmıştır.

Öte yandan Çin'in büyüme ivmesini koruma yönündeki adımları da petrol talebinde belirsizlik yaratmaktadır. Çin'in emlak sektörü gibi kritik alanlarda yeni teşvikler açıklamaması, büyüme endişelerini artırmış ve petrol talebinin düşebileceği endişesiyle fiyatları etkilemiştir. Orta Doğu'daki çatışmalar ve Çin ekonomisinin petrol talebi üzerindeki rolü, küresel petrol piyasasında temel belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır.^[vii]

ABD ham petrol stoklarının artışı, küresel piyasalarda arz-talep dengesine dair soru işaretleri doğurmuştur. Amerikan Petrol Enstitüsü'nün verilerine göre, stoklar piyasa beklentilerinin çok üzerinde, 10 milyon 900 bin varil artmıştır. Bu artış, arz fazlası beklentilerini artırmış ve fiyatların yükselişini sınırlamıştır. Aynı zamanda OPEC'in talep tahminlerini düşürmesi de piyasada uzun vadeli arz fazlası endişelerini desteklemektedir.^[viii]

[i] Smith, J. (2021). The Impact of U.S. Presidential Elections on Global Oil Markets. *Journal of Energy Economics*, 45(2), 123-145.

[ii] International Energy Agency (IEA). (2022). *Oil Market Report*.

[iii] U.S. Energy Information Administration (EIA). (2023). *U.S. Energy Policy and Its Impact on Fossil Fuel Production*.

[iv] Smith, J. (2021). The Impact of U.S. Presidential Elections on Global Oil Markets. *Journal of Energy Economics*, 45(2), 123-145.

[v] International Renewable Energy Agency (IRENA). (2022). *Global Energy Transition and Its Impact on Fossil Fuels*.

[vi] "Petrol arz endişesinin düşmesiyle geriledi", Bloomberg, <https://www.bloomberght.com/petrol-arz-endisesinin-dusmesiyle-geriledi-2362315>, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

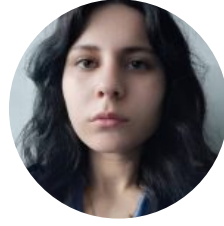
[vii] "Çin'den beklenen desteği bulamayan petrolde gözler Orta Doğu'da", Bloomberg, <https://www.bloomberght.com/cin-den-beklenen-destegi-bulamayan-petrolde-gozler-orta-dogu-da-2362246>, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

[viii] "Petrolde jeopolitik gerginlik", Bloomberg, <https://www.bloomberght.com/petrolde-jeopolitik-gerginlik-2362402>, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

ANKASAM ANALİZ

Kutuplarda NATO ve Rusya-Çin Rekabeti

İtir BOZDAĞ

Kutuplar; Rusya ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) arasındaki yıllardır süren gerilimlerin taşındığı yeni bir bölge olarak son yıllarda göze çarpmaktadır. Enerji kaynakları ve konumu sebebiyle stratejik bir bölge olan kutuplardaki NATO ve Rusya rekabeti gittikçe çekişmeli bir hal almakta ve Çin'in Rusya'yla kutuplarda işbirliği yapıp yatırımlar yapması durumu daha da gerginleştirmeye başlamıştır. Bölgede hakimiyet kurmayı henüz iki tarafta başarabilmiş değildir, ancak üslerin ve merkezlerin konumlandırılmasıyla gelecekte kutuplarda Soğuk Savaş benzeri bir rekabet mümkün olabilir.

Rusya'nın kutuplardaki emellerinin temelini Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dönemine ve hatta daha öncesine bile götürebilmek mümkündür. SSCB, bölgeyi ekonomik çıkarları için kullanabileceğinin farkındaydı, ancak zorlu ekonomik koşullar teknolojinin yetersizliğiyle henüz kontrol altına alınamamıştı. 2000'ler sonrası durum değişmiş, Rusya kutuplardaki politikalarını yeniden şekillendirmek suretiyle NATO'yla rekabetini derinleştirmiştir. 2005 yılından beri Rusya, eski Sovyet döneminden kalma askeri üsleri tekrar açmış ve yenilemiştir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri (ABD) sensörlerinden ve savunmalarından kaçmak için tasarlanmış yeni hipersonik füzeler geliştirmiştir.[i]

Soğuk Savaş boyunca NATO'nun teknolojik olanakları sınırlı da olsa bölgedeki varlığı, Rusya'nın stratejik çıkarlarına meydan okuyan bir unsur olarak değerlendiriliyordu. Günümüzde de NATO'nun bölgedeki varlığı, kutuplarda süregelen rekabette bir denge unsuru olarak öne çıkmaktadır. Arktik Konseyi bağlamında sekiz ülkenin kutuplardaki varlığı görülebilmekte ve ABD de üye ülkelerden birisidir. Ancak bazı uzmanlara göre Rusya'nın kutuplardaki askeri varlığına yetişmek için Batı'nın en az on yıl süreye ihtiyacı vardır.[ii] Nitekim Rusya şu anda kutuplarda NATO'dan daha fazla askeri üsse sahiptir.

Kutuplar enerji kaynağı olarak zengin bir potansiyele sahiptir. Nitekim 90 milyar varil petrol ve 1,669 trilyon küp doğalgaz olduğu tahmin edilmektedir.[iii] Rusya ekonomisinin büyük bölümünü enerji sektörü özellikle petrol ve doğalgaz oluşturduğu düşünüldüğü zaman kutuplar, Rusya için çok büyük bir ekonomik kaynak teşkil etmektedir. Rusya ekonomisinin sınırları ve petrol-doğalgaz kaynaklarının tükenebileceği göz önüne alındığında kutuplardaki bu kaynaklara erişim, gelecekte Rusya ekonomisinin büyümesini mümkün kılabilir. Dahası bu kaynaklara erişim, Rusya'nın gelecekte Suudi Arabistan, Kafkasya ve Norveç gibi petrol devlerinin yerini almasına bile olanak verebilir.

Rusya'nın bu kaynaklara erişimi NATO için potansiyel bir tehdit olarak görülebilir. Bu açıdan bölgedeki NATO hakimiyeti, Rusya ekonomisinin geleceği için bir risk oluşturabilir. Bu çekişmeden Avrupa ülkelerinin etkilenmemesi pek olası görünmemektedir. Nitekim Rusya'nın kutuplardaki hakimiyeti, Avrupa ülkeleri için özellikle Norveç, Finlandiya ve İzlanda gibi kutuplara yakın ülkelerde baskı yaratabilir.

Kutuplardaki bir diğer potansiyel ise taşımacılık sektörünü kapsamaktadır. Kutuplardaki buzulların artık daha hızlı erimesi Kuzey Deniz Rotası için önemli bir değişikliğe yol açmaktadır. Bazı analistlere göre, bu buzulların erimesi, Kuzey Deniz Rotası'nın (NSR) ticari olarak kullanılabilirliğini öne sürmesine yol açmıştır. Çünkü bu rotayla nakliye mesafeleri %40'a kadar kısalabilir.[iv] Nitekim Rusya'nın kutuplardaki kontrolünün artması Kuzey Deniz Rotası üzerinde de önemli bir söz sahibi olabileceği anlamına gelebilir. Bu rotanın gittikçe artan önemi düşünüldüğü zaman Çin'in Rusya'ya kutuplarda yatırım yapması, Çin'in uluslararası ticaretteki konumunu sağlamlaştırması açısından rasyonel bir durum olarak değerlendirilebilir.

Askeri açıdan kutuplar, Rusya için stratejik bir konumdur. En önemli amaç, NATO'yla olası bir çatışmada Kola Yarımadası'nda bulunan balistik füze denizaltı (SSBN) gücünün ikinci vuruş kapasitesini güvence altına almaktır. Bu bölge, Rus Donanması'na ait on bir balistik füze denizaltısından yedisine ev sahipliği yapmaktadır. Diğer bir kritik amaç ise olası bir NATO çatışmasında Rusya'nın Kuzey Atlantik ve Avrupa Arktik bölgesinde operasyon yapabilme yeteneğini korumaktır.[v] Buradan Rusya'nın kutuplardaki politikasının şekillenmesinde NATO'yla olan gerilimlerin önemli bir yer edindiği görülebilir.

NATO ise Rusya'nın bu askeri varlığı karşısında geri adım atacak gibi görünmemektedir. Yakın zamanda NATO Askeri Komitesi Başkanı Amiral Rob Bauer, NATO'nun bölgedeki müttefiklerinin çıkarlarını koruyacağına dair bir açıklama yapmıştır.[vi] Gelecekte NATO'nun kutuplardaki askeri üs sayısını artırması fazlasıyla olası görünmektedir. Çünkü Rusya'nın kutuplardaki askeri yatırımlarını devam ettirdiği görülmektedir. Ancak Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Rus ekonomisinde ve askeri alanda yarattığı yük hafife alınmamalıdır. Bu da Rusya'nın en azından savaş bitene kadar kutuplardaki projelerini etkileyebilir.

Çin ise bu çekişmede Rusya'nın yanında konumlanan bir diğer süper güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin, kutuplardaki bu mücadeleye dahil olmanın fazladan bir güvenlik sorunu oluşturabilme ihtimalinden dolayı Rusya'yı bölgede ekonomik anlamda yatırımlarla desteklemektedir. Çin'in bu stratejisi, yakın çevredeki güvenlik sorunlarını hafifletmek ve Rusya'yla kaynak çıkarmak ve altyapı geliştirme konularında işbirliği yaparak bunlardan çıkar elde etmeyi amaçlamaktadır.[vii] Bu bağlamda Çin'in NATO ülkeleriyle olan ilişkileri sarsmak istemediği, ancak Rusya'yla olan işbirliğini ilerletmek istediği görülebilir. Dahası Çin'in kaynak potansiyeli olan ve NATO ve Rusya'nın çoktan konumlandığı bir bölgede varlığını hissettirmesi de süper güç olma yolundaki kararlılığının birer göstergesidir.

Çin'in kutuplardaki yatırımlarının önemli bir parçasını dijitalleşme oluşturmaktadır. Bu bağlamda Çin, Kuzey Deniz Rotası'nı fiber optik kablolar yardımıyla dijitalleştirmeyi amaçlamaktadır. Dahası Çin, bölgeye polar uydular da konumlandırmakta ve bu sayede bölgedeki deniz ve buz hareketlerini takip edebilecek ve nakliye rotalarını izleyebilecektir. Ancak Çin'in Kuzey Kutbu'ndaki uydu kapsama alanı, Rusya'ninkini aşmış durumdadır. Bu yüzden Rusya'nın Kuzey Kutbu faaliyetlerinde Çin'in verilerine olan bağımlılığı artmıştır.[viii]

Çin yatırımlarının çeşitli alanlara yayılması ve veri anlamında Rusya'yı kendine bağlaması gelecekte bölgedeki Çin hakimiyetini artırma potansiyeline sahiptir. Ancak şu anda Çin bölgede Rusya-NATO geriliminin gerisinde kalmayı tercih ediyor gibi görünmektedir. Nitekim Çin ile NATO üyesi ülkeler arasında büyük bir ticaret hacmi söz konusudur ve Çin, bunu tehlikeye atabilecek hamleler yapmaktan kaçınmaktadır.

[i] Kawoosa, V. M. (2022, November 16). Russia has more Arctic military bases than NATO – why it matters. Reuters. <https://www.reuters.com/graphics/ARCTIC-SECURITY/zgvobmlrpd/>, (Erişim Tarihi:25.10.2024).

[ii] Aynı yer.

[iii] McVey, R. A. (2022). Russian Strategic Interest in Arctic Heats Up as Ice Melts. LSE IDEAS. <http://www.jstor.org/stable/resrep45246>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[iv] Aynı yer.

[v] Rumer, E., Sokolsky, R., & Stronski, P. (2021, March 29). Russia in the Arctic—A critical examination. Carnegie Endowment for International Peace. Retrieved October 25, 2024, from <https://carnegieendowment.org/research/2021/03/russia-in-the-arctica-critical-examination?lang=en>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[vi] "NATO will defend Allied interests in the Arctic" says Chair of NATO Military Committee. (2024, October 21). NATO. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_229940.htm, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[vii] Odgaard, L. (2024, August 5). Russian-Chinese cooperation in the Arctic: Will NATO step up to the challenge? The Asan Forum. <https://theasanforum.org/russian-chinese-cooperation-in-the-arctic-will-nato-step-up-to-the-challenge/>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[viii] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği Üyelik Süreci

Sena BİRİNCİ

İrlanda Kuzey Makedonya, Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik yolunda önemli adımlar atan bir Balkan ülkesi olarak dikkat çekmektedir. 2000 yılların başından itibaren AB'ye üyelik hedefini benimseyen ülke, bu süreçte hem siyasi hem de ekonomik reformlar gerçekleştirmiştir. Kuzey Makedonya'nın AB'yle ilişkileri, özellikle 2019 yılında isim sorununun çözülmesi ve Yunanistan'la yapılan Prespa Anlaşması sonrasında yeni bir ivme kazanmıştır.

Üyelik müzakerelerine davet edilmesi, ülkenin Avrupa entegrasyonuna yönelik kararlılığının ve bölgedeki istikrar arayışlarının bir yansımasıdır. Kuzey Makedonya'nın bu süreçteki en büyük hedeflerinden biri, AB'nin sunduğu değerler ve normlarla daha güçlü bir uyum sağlamak ve bu yolla ekonomik kalkınmayı, demokratik standartları ve toplumsal refahı daha da artırmaktır. Ancak üyelik süreci, sadece teknik müzakerelerden ibaret olmayıp aynı zamanda ülkenin iç siyasi dinamikleri, komşularıyla olan ilişkileri ve AB'nin genişleme politikasındaki zorluklarla da yakından bağlantılıdır.

Kuzey Makedonya'nın AB'ye üyelik süreci, komşusu Bulgaristan'la yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle önemli ölçüde zorlanmıştır. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Kuzey Makedonya'nın reform çabalarını memnuniyetle karşılarken, anayasa değişikliklerinin AB üyeliği için zorunlu olduğunun altını çizmiştir.[1] Özellikle Bulgar azınlığın anayasaya dahil edilmesi gerektiği vurgulanmış, ancak Başbakan Hristijan Mickoski'nin liderliğindeki muhafazakâr hükümet bu değişikliklere direnmektedir. Mickoski, Bulgaristan'ın Kuzey Makedonya'nın üyeliğini onaylaması gerektiğini savunarak anayasa değişiklikleri için öne sürülen koşulları kabul etmemiştir. Bu durum, ülkenin AB üyelik sürecini kilitlemiş ve ilişkileri gerilime sürüklemiştir.

Von der Leyen'in Batı Balkan turu sırasında bölgedeki diğer ülkelerle genişleme perspektifi hakkında güven tazelemeye çalıştığı da anlaşılmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı, Avrupa genelinde istikrarsızlık korkularını artırmış ve Batı Balkan ülkelerinin AB'ye katılım çabalarına ivme kazandırmıştır. Kuzey Makedonya'nın AB üyelik sürecindeki bu zorluklar, sadece bu ülkeyi değil, Batı Balkanlar'daki diğer ülkeleri de etkilemiştir. Bu bağlamda AB'nin bölgedeki genişleme politikaları hem bölgesel istikrarı sağlamada hem de AB'nin uzun vadeli genişleme stratejisinde önemli bir unsur haline gelmiştir.

Özellikle Bulgar azınlık konusu, anayasa değişiklikleriyle çözülmesi gereken teknik bir mesele olarak görülse de siyasi ve toplumsal ilişkiler üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Başbakan Mickoski, Brüksel’de Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ile yaptığı görüşmelerde, ülkesinin üyelik sürecindeki tıkanıklık nedeniyle halkın hayal kırıklığını dile getirmiştir.[ii]. Kuzey Makedonya, ülke ismi, bayrak ve kâğıt para gibi önemli sembolik değişiklikler yapmasına rağmen AB üyelik yolunda ilerleyememiştir. Mickoski, ülkesinin sürekli yeni ultimatomlarla karşı karşıya kalmasının kabul edilemez olduğunu vurgulamıştır.

AB üyelik sürecinin devam edebilmesi için Bulgarların anayasada kurucu halklar arasında sayılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak Kuzey Makedonya hükümeti, bu değişikliği yapmadan önce Bulgaristan’dan koşulsuz destek talep etmektedir. Mickoski hükümeti, anayasa değişikliklerine karşı direnirken, müzakerelerin geleceği belirsizlikle karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda “Artı Fransız Teklifi” adı verilen çözüm önerisi, anayasa değişikliklerinin şu an yapılmasını ancak AB müzakereleri tamamlandığında yürürlüğe girmesini öngörmektedir.[iii]. Bu çözüm önerisiyle Kuzey Makedonya, müzakereler sırasında başka engellemelerle karşılaşmamak için AB’den garanti istemektedir.

Bununla birlikte bu teklifin başarılı olup olmayacağı konusunda belirsizlikler devam etmektedir. Kuzey Makedonya’nın AB’ye üyelik sürecinin uzun bir diplomatik ve reform süreci olduğu gerçeği göz önüne alındığında, Bulgaristan’la yaşanan bu anlaşmazlıkların çözülmesi zor görünmektedir. Mickoski hükümeti, müzakereleri ileri taşıyacak çözüm yolları arasa da bu çabaların sonuç verip vermeyeceği halen net değildir. AB’nin Batı Balkanlar için uyguladığı “nakit karşılığı reform” stratejisi, Kuzey Makedonya gibi ülkeler için umut verici bir model olsa da Bulgaristan’la yaşanan siyasi gerilimler bu ilerlemeyi baltalamaktadır.[iv].

Kuzey Makedonya ile Bulgaristan arasındaki gerilim, yalnızca anayasa değişiklikleriyle sınırlı kalmamış, stratejik altyapı projelerinde de kendini göstermiştir. “Koridor 8” adı verilen ulaşım projesi, Kuzey Makedonya’nın AB ticaret ve ulaşım ağlarına entegrasyonu açısından hayati bir önem taşımaktadır.[v]. Ancak Bulgaristan’ın bu projeye dair verdiği taahhütleri yerine getirmediği iddiaları, iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir gerilim unsuru haline gelmiştir. Mickoski, Bulgaristan’ın yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda projeyi başka güzergahlara kaydırmayı gündeme getirmiştir. Bu tür altyapı projelerindeki aksaklıklar, Kuzey Makedonya’nın AB’ye entegrasyon çabalarını olumsuz etkilerken, Bulgaristan’ın süreci tıkayan yaklaşımı daha büyük sorunlara yol açmaktadır.

AB, Batı Balkanlar’daki genişleme politikası kapsamında Kuzey Makedonya gibi ülkelerin reform çabalarını desteklemek için finansal teşvikler sunsa da üye ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar bu süreçte büyük engeller yaratmaktadır.[vi]. Bulgaristan gibi ülkeler, veto haklarını kullanarak müzakerelerin ilerlemesini engelleyebilir ve bu durum, Batı Balkanlar’da AB genişleme politikasının ne derece etkili olduğunu sorgulatan bir durum yaratmaktadır. Kuzey Makedonya, reformlarını sürdürse de her aşamada AB üyeleri arasında tam bir mutabakat sağlanması gerektiğinden Bulgaristan’ın yaklaşımı süreci kilitlemeye devam etmektedir.

Sonuç olarak Kuzey Makedonya’nın AB üyelik süreci, Bulgaristan’la yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle ciddi bir çıkmaza girmiştir. Anayasa değişiklikleri ve stratejik projelerdeki aksaklıklar, ülkenin AB üyelik hedefini zora sokmakta, Bulgaristan’ın tutumu sürecin tıkanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle Koridor 8 projesi gibi stratejik altyapı projelerindeki gecikmeler, iki ülke arasındaki ilişkileri daha da germektedir. Bulgaristan’ın bu konudaki tutumu, Kuzey Makedonya’nın reform çabalarına ve AB üyelik sürecine doğrudan etki etmekte, sürecin ilerlemesini yavaşlatmaktadır.

AB’nin Batı Balkan ülkelerine sunduğu reform karşılığı finansal destek modeli, Kuzey Makedonya’nın AB’ye entegrasyonunu hızlandırma potansiyeline sahip olsa da üye ülkeler arasındaki siyasi anlaşmazlıklar bu ilerlemeyi tehdit etmektedir. Kuzey Makedonya’nın AB üyelik süreci, sadece iç reformlarla değil, aynı zamanda komşu ülkelerle ilişkilerin iyileştirilmesiyle de doğrudan şekillenecektir. Bulgaristan’la yaşanan sorunlar çözülmediği sürece Kuzey Makedonya’nın AB’ye tam üyelik hedefi ciddi bir belirsizlikle karşı karşıya kalmaya devam edecektir. Bu bağlamda bölgenin istikrarı ve gelecekteki genişleme stratejileri açısından bu tür anlaşmazlıklar büyük bir sınav niteliğindedir. Kısacası Kuzey Makedonya’nın AB üyelik yolculuğu, stratejik işbirliklerinin geliştirilmesi ve ikili ilişkilerin güçlendirilmesi gerekliliğiyle daha da önemli hale gelmektedir.

[i] “EU Commission chief urges North Macedonia’s political parties to cooperate on accession push”, AP News, <https://apnews.com/article/eu-north-macedonia-balkans-accession-skopje-mickoski-cac7185cc5640ff89f567d4d5973857c>,

(Erişim Tarihi: 24.10.2024).

[ii] Aynı yer.

[iii] [Sinisa Jakov Marusic](https://balkaninsight.com/2024/09/20/north-macedonia-pm-voices-frustration-over-humiliating-eu-accession-demands/), “North Macedonia PM Voices Frustration Over ‘Humiliating’ EU Accession Demands”, Balkan Insight, <https://balkaninsight.com/2024/09/20/north-macedonia-pm-voices-frustration-over-humiliating-eu-accession-demands/>,

(Erişim Tarihi: 24.10.2024).

[iv] Aynı yer.

[v] [Mared Gwyn Jones](https://www.euronews.com/my-europe/2024/09/30/why-renewed-tensions-with-neighbours-have-stalled-north-macedonias-eu-membership-bid), “Why renewed tensions with neighbours have stalled North Macedonia’s EU membership bid”, Euronews, <https://www.euronews.com/my-europe/2024/09/30/why-renewed-tensions-with-neighbours-have-stalled-north-macedonias-eu-membership-bid>,

(Erişim Tarihi: 24.10.2024).

[vi] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Avrupa Birliği’nin Macaristan Sınavı

Erdem Baran ALKAN

Macaristan, Orta Avrupa’nın merkezinde, doğu ve batı seyahat rotaları açısından önemli bir geçiş noktasında bulunmaktadır. Ülke, ağır Sovyet baskısı altında geçen bir Soğuk Savaş’ın ardından tam bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte 2004 genişlemesi sırasında Avrupa Birliği (AB) şemsiyesi altına girmiştir. O tarihten beri Macaristan, bu uluslararası organizasyonun içinde en çok tartışılan devletlerin başında gelmiştir.[i].

Macaristan’ın Avrupa Birliği Konseyi’nin 6 ayda bir dönüşen başkanlığını 1 Temmuz 2024 tarihinde devralmasını takiben Başbakan Viktor Orbán önce Kiev, sonra Moskova ve Pekin’i ziyaret etmiştir. AB yaptırımları altındaki hükümetin Moskova’yı ziyaret etmesi, Kiev’de Avrupa Birliği bayrağını sergileyip Pekin’de ise Macaristan Başkanlık Logosu’nu kullanması, dikkat çekici bir gelişmedir.[ii]. Orbán, bu ziyareti barışı kurmak için yaptığını ve söz konusu taraflarla da konuşabilecek tek devletin Macaristan olduğunu iddia etmiştir.

2018 yılından beri demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne aykırı hareket ettiği için eleştirilen Macaristan’ın AB Konseyi Başkanlığı’nı yapması, bir çok Avrupalı aktör açısından kabul edilemez bulunmaktadır.[iii]. 20 milyar avroya yakın fondan mahrum kalan Macaristan, iki defa aylık vadesi geçmesine rağmen Avrupa Adalet Divanı tarafından uygulanan 200 milyon avro’luk cezayı ödememiştir. Avrupa Komisyonu bu cezanın ödenmemesi halinde Macaristan’ın payı olan fondan bu paranın kesileceğini söylemiştir. Buna paralel olarak ülke, Avrupa Adalet Divanı’nın kararını dikkate almadığı ve sığınma hakkına karşı kısıtlamalarını kaldırmadığı her gün için 1 milyon avro para cezasıyla karşı karşıya kalmaktadır.[iv].

Macaristan, AB’deki karar alma mekanizmasını sekteye uğratmakta, genişleme süreci ve bütçe üzerinde de zorluklar çıkarmaktadır. Macaristan Hükümeti’nin AB’nin bu sene Ukrayna’ya sağladığı 50 milyar avroluk mali yardım fonuna muhalefeti ve yardımın geciktirmesi, bunun en net örneği sayılabilir. Nihayetinde 2024 yılının başında 27 üye ülkenin liderleri, Brüksel’de sadece Orbán’ın bu tavrı nedeniyle bir zirve düzenlemiş ve büyük uğraşlar sonucu Macaristan ikna olmuştur.[v].

Macaristan'ın bu tutumundaki amaç, kriz ortamından kazanabildiğini kazanmaktır. Tarihsel bir hatırlatma yapmak gerekirse; Macar toplulukları, 19. yüzyılın ortalarında bölgenin en büyük tahıl üreticisi konumundayken, 1948 Devrimi olayları sırasında Viyana'nın sert yaklaşımları ve özerklik isteklerinden ötürü kendilerini beslemeye yetecek kadar tahıl ve ürün üretmiş, "Pasif Direniş" adı verilen bu süreçte yönetimi boykot ederek vergi vermeyi kesmiştir. Bunun bir diğer örneği, 1903 yılında Macaristan Parlamentosu'nun imparatorluk dili yasasına karşı tıpkı Avrupa Birliği'nin Ukrayna'ya yolladığı mali yardımı engellemesi gibi imparatorluğun askeri bütçesini reddederek başlattığı saldırdır. Bu bir noktada modası geçen Habsburg silahları göz önüne alınırsa, bu yarış içerisinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'ndaki askeri yetkinsizliğini etkileyen önemli bir faktördür. Nitekim dönemin İmparatoru Franz Joseph önce İmparatorluk Ordusu'nda önemli sayıda askeri bulunan Macarlara yalvararak sonra da bir blöfle azınlıklara önce daha fazla oy hakkı tanıyıp Macar Parlamentosu bütçeyi onaylayınca geri çekmiştir.[vi]

Tarihte olduğu gibi günümüzde de Macaristan Hükümeti benzer tutumları benimsemeye devam etmekte ve politikaları Avrupa Birliği ilkeleri ile önemli ölçüde çatışmaktadır. Söz konusu yaptırımların dahilinde bir sonuç alınmadığına göre ihtiyatlı genişlemeyi savunan Avrupa Birliği'nde aşamalı bir küçülme bile söz konusu olabilir. Fakat Avrupa Birliği Anlaşması bir ülkenin üyeliğini iptal etmeye yönelik bir süreç sunmamaktadır. Dolayısıyla bu süreç ya Konsey'in 50. Madde altında Macaristan'ı çekilme sürecine davet etmesiyle başlatılabilir ya da anlaşmada ya da yasalarda temel bir değişim gerektirebilir.[vii] Böyle bir değişim Avrupa entegrasyonu açısından da olumlu sonuçlar getirebilir. Karar alma mekanizması hızlanır ama ülkeler için bir caydırıcı güç olması AB ilkeleri ile alakalı tartışmaları beraberinde getirebilir.

Orban'ın bu tutumuna karşı Avrupa Birliği Anlaşması'nın üye devletin oy hakkının Avrupa Birliği Konseyi'nden alınmasını öngören 7. Maddesi de durmaktadır. Önceki başkanlığı elinde bulunduran Belçika bu maddeyi Macaristan'a karşı onların başkanlığı süresince uygulamaya kalksa da bir sonuç alınmamıştır. Bu madde Polonya'ya karşı önceki hükümet baştaayken de uygulanılmaya çalışılmıştı, fakat o da başarılı olmamıştı. Bu örnekler 7. Madde'nin zayıflığını ortaya koymaktadır.[viii]

Son olarak Macaristan'ın kapasitesinin üstündeki işlerde ve uluslararası bir organizasyonda kendi isteklerini bu seviyede diretebilmesi ülkedeki politikacıların ustalığını ve politik kültürün temelini sağlamlığını yansıtmaktadır. Fakat bu durum daha fazla ileriye taşınırsa izolasyona da yol açabilir. O yüzden söz konusu ustalığın iyi tartışılması ve eleştirilmesi gerekir. Avrupa Birliği'nde bölgesel bir entegrasyon yoluyla belki de federal bir yapı hayali kurulmaktadır.

Dolayısıyla ülkelerin bireysel çıkarlarının ötesinde kolektif bir tutuma sahip olması bu ideale uygundur. Fakat bahsedildiği üzere başta Macaristan olmak üzere birçok üye ülkenin politik kültürü bu ideale ekstra çatışmaktadır. Nihayetinde herhangi bir ülke kendi çıkarını savunuyor ve kazanç elde etmeye çalışıyor diye suçlanamaz. Bu açıdan diğer devletlerle ilişkilerinde Makyavelli'nin bahsettiği bilinçli bir yükselme politikası güden Macaristan için de söz konusu şart geçerlidir ve gereklidir.[ix]

[i] "European Union: "Hungary", Directorate-General for Communication", https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/hungary_en, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[ii] Rij, Armida (2024), "Orban is using Hungary's EU Council presidency to bulldoze EU norms", Chatham House, <https://www.chathamhouse.org/2024/07/orban-using-hungarys-eu-council-presidency-bulldoze-eu-norms>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[iii] Viner, Katharine (2024), "Outrage as Hungary presides over EU talks on democratic standards", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2024/sep/24/outrage-as-hungary-presides-over-eu-meeting-on-democratic-standards>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[iv] Liboreiro, Jorge (2024), "Brussels moves to deduct €200 million fine from Hungary's EU funds, as country refuses to pay up", Europe News, <https://www.euronews.com/my-europe/2024/09/18/brussels-moves-to-deduct-200-million-fine-from-hungarys-eu-funds-as-country-refuses-to-pay>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[v] Beardsley, Eleanor (2024), "European Union approves \$54 billion aid for Ukraine as Hungary drops opposition", NPR, <https://www.npr.org/2024/02/01/1228316748/eu-ukraine-aid-hungary-orban>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[vi] Gruyter, Caroline, (2024), "The Habsburg Solution for Viktor Orban", Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2024/01/31/europe-hungary-orban-ukraine-habsburg/>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

[vii] Downes, James & Trillo-Figueroa, Sebastian, "Does Hungary still belong in the European Union", The Loop: ECPR's Political Science Blog, <https://theloop.ecpr.eu/does-hungary-still-belong-in-the-european-union/>, (Erişim Tarihi: 22.10.2024).

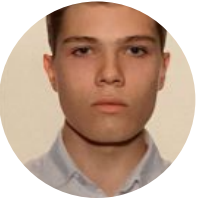
[viii] Aynı yer.

[ix] Arslanel, Nazan & Eryücel, Ertuğrul (2011), "Philosophical Foundations of the Modern State Concept", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011, 15 (2): 1-20.

ANKASAM ANALİZ

Japonya'nın Uzay Programı ve Küresel Rekabet

Nikita MARIANENKO

Japonya'nın uzay programı, Japonya Uzay Araştırma Ajansı (JAXA) tarafından yönetilmektedir. JAXA, 2003 yılında kurulmuş olup uzay araştırmaları, uydu geliştirme, insanlı uzay uçuşları ve daha fazlası için çeşitli projeler yürütmektedir. Programın bazı önemli başarıları şunlardır:

- 1.Hayabusa Misyonları: Hayabusa ve Hayabusa2, asteroidlerden örnek toplamak için gerçekleştirilen misyonlardır. Hayabusa, 2005 yılında Itokawa asteroidi üzerinde başarılı bir şekilde örnek toplamıştır. Hayabusa2 ise 2019 yılında Ryugu asteroidi ile başarılı bir görev gerçekleştirmiştir.
- 2.Kibo Uzay Laboratuvarı: JAXA'nın Uluslararası Uzay İstasyonu (ISS) üzerindeki modülü olan Kibo, uzay araştırmaları için önemli bir platformdur. Japon astronotlar burada çeşitli deneyler yapmaktadır.
- 3.Uzay Teleskopları: JAXA, uzayda gözlem yapabilen teleskoplar geliştirmiştir. Hitomi teleskobu, X-ışını incelemek üzere 2016 yılında fırlatılmış, ancak kısa bir süre sonra iletişim kaybı yaşanmıştır.
- 4.Mizusawa Projesi: Japonya, uzayda su kaynaklarını araştırma projeleri de yürütmektedir.

Japonya, uzay araştırmalarında hem ulusal hem de uluslararası işbirliklerine önem vermekte, özellikle NASA ve Avrupa Uzay Ajansı ile ortak projeler geliştirmektedir. Uzay turizmi ve Mars'a insan göndermeyi de içeren gelecekteki planlar arasında yer almaktadır.

Japonya, 17 Şubat 2024 tarihinde ağır yük roketiyle uzayda başarılı bir test gerçekleştirmiştir. JAXA, H3 ağır yük fırlatma aracının başarılı bir şekilde fırlatıldığını duyurmuştur. 2023 yılında gerçekleşen ilk test başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Füzeye, Kagoshima'daki Tanegashima Uydu Fırlatma Merkezi'nden fırlatılmıştır.[i] Roket, iki uyduyu yörüngeye yerleştirmeyi amaçlamıştır. H3, yükleri yörüngeye fırlatmak için Japonya'nın ana fırlatma aracıdır. Cihaz, dört tondan fazla ağırlığındaki bir yükü güneş-senkron yörüngesine ve yaklaşık sekiz ton ağırlığındaki bir yükü jeosenkron transfer yörüngesine fırlatabilir. Bu araç, JAXA ve Mitsubishi A Heavy Industries tarafından geliştirilmiştir.[ii]

Gelecek nesil H3 ağır yük roketinin geliştirilmesi üzerine çalışmalar 10 yıl önce, 2001'den beri faaliyette olan ve önümüzdeki mali yıldan itibaren aşamalı olarak hizmet dışı bırakılması beklenen mevcut H2A fırlatma aracının yerini alması için başlamıştır. Son fırlatmayla birlikte ülke, roketin konumunu kontrol etme ve uyduları konuşlandırma yeteneğini doğrulamayı hedeflemektedir. Uydu fırlatmalarına ek olarak H3 fırlatma aracı, ABD liderliğindeki Artemis uzay programının bir parçası olarak planlanan Ay yörüngesindeki bir karakol olan Uluslararası Uzay İstasyonu ve Gateway'e malzeme ve malzeme ulaştırılabilir.[iii].

Japonya Uzay Sistemleri ve diğerleri tarafından geliştirilen bir diğer mikrosatellit TIRSAT da yörüngeye fırlatılmıştır. JAXA'ya göre TIRSAT'ın dünya genelindeki fabrikalarda sıcaklıkları izleyebilen ve tedarik zinciri izlemeye yardımcı olabilen bir kızılötesi termal görüntüleme kamerası vardır.[iv].

Japonya'nın H3'ü esnek, güvenilir ve maliyet etkin uydu taşıma seçenekleri sunacak olsa da uluslararası rekabet zaten yoğunur. SpaceX'in yeniden kullanılabilir Falcon 9 roketi, ülkeler ve işletmelere uydularını uzaya göndermeleri için daha ucuz seçenekler sağlamaktadır. H3 ayrıca bu yılın ilerleyen dönemlerinde piyasaya sürülmesi beklenen Avrupa Ariane 6 ile de rekabet etmektedir.[v]. Fırlatma sayısı açısından uzayda nispeten küçük bir oyuncu olmasına rağmen Japonya, ABD ile müttefik olarak işbirliği yaparak programını yeniden canlandırmaya çalışmaktadır. Tüm bunlar Çin'le küresel bir çatışma bağlamında gerçekleşmektedir. Şu anda Çin, ABD ve müttefikleri arasında özel şirketlerle işbirliği de dahil olmak üzere aktif bir uzay yarışı yaşanmaktadır. [vi].

Özetlemek gerekirse Japonya'nın ABD'yle ortaklık kurarak uzay programını aktif bir şekilde yeniden başlattığını ve başarılı projeler hayata geçirdiğini söyleyebiliriz. Bu da Japonya'nın bu pazarda yeni ve umut verici bir Asyalı aktör olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.

[i]. "Japan successfully launches next-generation H3 rocket after failure last year", Reuters, [https://www.reuters.com/technology/space/japan-launches-h3-rocket-year-after-failed-first-flight-2024-02-17/#:~:text=TOKYO%2C%20Feb%202017%20\(Reuters\),last%20year's%20inaugural%20flight%20failed,](https://www.reuters.com/technology/space/japan-launches-h3-rocket-year-after-failed-first-flight-2024-02-17/#:~:text=TOKYO%2C%20Feb%202017%20(Reuters),last%20year's%20inaugural%20flight%20failed,) (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

[ii]. "About H3 Launch Vehicle", JAXA, <https://global.jaxa.jp/projects/rockets/h3/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

[iii]. "Japan succeeds in launching new H3 rocket nearly 1 year after failure", Xinhua, <https://english.news.cn/20240217/4e892f5e72024ad88fb6dc25a9429cc8/c.html#:~:text=Japan%20succeeds%20in%20launching%20new%20H3%20rocket%20nearly%201%20year%20after%20failure,> (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

[iv]. "Japan's space agency successfully launches latest H3 rocket", The Japan Times, <https://www.japantimes.co.jp/news/2024/02/17/japan/science-health/japan-h3-rocket-retry/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

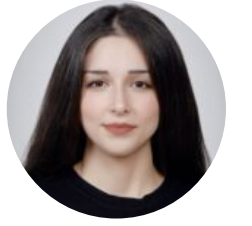
[v]. "First Ariane 6 flight model ships to Europe's Spaceport", ESA, https://www.esa.int/Enabling_Support/Space_Transportation/Ariane/First_Ariane_6_flight_model_ships_to_Europe_s_Spaceport#:~:text=Ariane%206%20is%20an%20all,example%20to%20orbit%20satellite%20constellations, (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

[vi]. "In moon race with China, U.S. setbacks test role of private firms", Reuters, <https://www.reuters.com/science/moon-race-with-china-us-setbacks-test-role-private-firms-2024-01-12/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2024).

ANKASAM ANALİZ

16. BRICS Zirvesi: Çok Taraflılık Arayışları

Zeynep Çağla ERİN

22-24 Ekim 2024 tarihlerinde Kazan'da düzenlenen 16. BRICS Zirvesi, küresel dinamiklerde yeni bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Zirveye Rusya'nın başkanlığında 36 ülkeden delegasyon katılmıştır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in BRICS'i G7 gibi Batı merkezli ittifaklara karşı bir denge unsuru olarak tanımlama çabası, bu zirvenin sembolik ve stratejik önemini pekiştirmiştir.[i]. Batı'nın bakış açısına göre; bu yapının sağlam bir blok olarak hareket edebilme kapasitesi sorgulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) eski Yaptırım Politikası Koordinatörü Daniel Fried, BRICS'in G7'ye denge sağlayabileceği fikrine şüpheyle yaklaşarak Çin ve Hindistan gibi büyük ekonomik güçlerin varlığına rağmen Rusya'nın bu yapıda yeterince güçlü bir rol oynamadığını ileri sürmektedir. Fried'in vurguladığı bu uyumsuzluk, zirvenin pratik değerine gölge düşürmekte olsa da zirvenin temsil ettiği ideolojik ayrışma ve Rusya'nın çıkarlarını güvence altına alma çabaları göz ardı edilememektedir. [ii].

BRICS ülkeleri, uluslararası sistemdeki dengesizlikleri gidermek için çok taraflı bir yaklaşımla hareket etmektedirler. Bu platform, Küresel Güney'in çıkarlarını korumak ve geliştirmek için bir sosyal inşa çabasını temsil etmektedir. Bu bağlamda realist teorinin önerdiği devletlerin güç mücadelesinin ötesine geçilerek BRICS çatısı altında sosyal ve ekonomik dayanışma sağlanmaktadır. Batı merkezli finansal yapıların – Bretton Woods kurumları gibi – reform edilmesi gerektiği vurgusu, BRICS'in uluslararası finansal mimarının yeniden yapılandırılması gerekliliğine yönelik eleştirileriyle uyumludur. Bu, mevcut Batı hegemonyasının devam eden baskınlığını kırmak ve Küresel Güney'e daha adil bir temsiliyet sağlamak için gereklidir. BRICS, mevcut finansal sistemin reformu için artan bir baskı oluşturarak Bretton Woods sistemi gibi küresel ekonomik yapıların yeniden düzenlenmesini talep etmektedir. Bu sistem, Batı merkezli normların hâkim olduğu, eşitsizlikleri derinleştiren ve borç krizini tetikleyen bir yapı olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle BRICS, Küresel Güney'in çıkarlarını gözetten alternatif bir küresel finansal düzen inşa etme hedefini taşımaktadır.

Ekonomik gelişmeler bağlamında BRICS zirvesinde, uluslararası ödeme sistemi SWIFT'e alternatif oluşturma yolları ele alınmıştır. Bu bağlamda Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'ya saldırısıyla birlikte SWIFT sisteminden çıkarılması, alternatif arayışlarını daha da acil hale getirmiştir. Özellikle Rusya, finansal bağımsızlığını artırmak ve uluslararası ticarete sürdürülebilir bir çözüm geliştirmek amacıyla bu alternatiflerin geliştirilmesi konusunda aktif bir tutum sergilemektedir. BRICS'in bu çabaları, uluslararası finansal sistemdeki hegemonik yapıya karşı bir tepki olarak değerlendirilebilir ve çok kutuplu bir dünya düzeninin inşasında önemli bir adım olarak görülmektedir.[iii].

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada yavaş ilerleme kaydedilmesi, BRICS'in hedefleriyle uyumlu bir başka mesele olarak öne çıkmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin teknolojik gelişmelere erişiminde büyük eşitsizlikler yaşanmaktadır. Bu noktada BRICS, dijital uçurumun kapatılmasını sağlayacak Küresel Dijital Sözleşme'yi destekleyerek gelişmekte olan ülkelerin dijitalleşme yoluyla ekonomik kalkınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu durum, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal inşa çabalarının da bir parçasıdır. Çünkü dijital teknolojilere erişim, toplumların ekonomik ve sosyal gelişiminde kilit bir role sahiptir.

Uluslararası barış ve güvenlik vurgusu da BRICS'in stratejik vizyonunda öne çıkmaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nde günümüz dünyanın çok kutuplu yapısını yansıtan bir temsiliyetin sağlanması gerektiği fikri, BRICS ülkelerinin Güvenlik Konseyi'ndeki reform talepleriyle örtüşmektedir. Küresel Güney ülkelerinin güvenlik mekanizmalarında daha fazla söz sahibi olmaları, mevcut yapının Batı merkezli normlarının dışına çıkarak çok kutupluluğu teşvik etmesi açısından önem taşır. Bu çerçevede BRICS ülkeleri, küresel barışı sağlamak adına Güvenlik Konseyi'nin reforme edilmesini ve gelişmekte olan ülkelerin de bu süreçte aktif bir rol almasını savunmaktadır.^[iv]

BRICS, özellikle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması için gelişmekte olan ülkeleri destekleyici finansal düzenlemeler yapılmasını savunmaktadır. İklim krizi ve emisyon azaltımı konularında da BRICS, gelişmiş ülkelerin daha fazla sorumluluk almasını ve finansal desteği artırmalarını talep ederek kendi içindeki dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşımlar, Batı'nın hâkim olduğu mevcut sistemin yeniden yapılandırılmasına ve iklim değişikliğiyle mücadelede Küresel Güney'in önceliklerinin dikkate alınmasına yönelik bir sosyal inşa çabasını temsil etmektedir.^[v]

BRICS'in uluslararası ilişkilerde son yıllarda kazandığı ivme, Batılı güçlerin uzun süre devam ettirdiği göz ardı politikasını artık sürdürülemez hale getirmiştir. Rusya'da düzenlenen yıllık zirvede grubun dört yeni üyeyi –Mısır, Etiyopya, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)– kabul etmesiyle bu gelişim somut bir göstergesi olmuştur. BRICS'in sadece 2010 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti üyeliğe kabul etmesinin ardından genişlemeyi hızlandırması, onu Batı liderliğindeki mevcut küresel yönetim modellerine alternatif olarak gören çevrelerde geniş yankı bulmaktadır. Özellikle Batı politikalarına yönelik artan eleştiriler ve Bretton Woods sisteminin tekrardan yapılandırılması ihtiyacı, bu oluşumun küresel etkisini güçlendiren başlıca faktörlerdir.

BRICS'in genişlemesinden en fazla fayda sağlayan üyelerden biri de Hindistan olmuştur. Söz konusu ülke, BRICS'in yeni üyeleriyle tarihsel olarak derin bağlara sahiptir: Mısır, Orta Doğu'da güvenlik ve ticaret ortağı olarak öne çıkarken, BAE, Hindistan'ın en önemli ticari partnerlerinden biridir. Hindistan, Afrika kıtasındaki en uzun süreli ilişkilerinden birini Etiyopya'yla yürütmektedir. Bu bağlar, Hindistan'ın Güney Asya'daki stratejik çıkarlarını BRICS platformu üzerinden pekiştirmesine olanak tanımaktadır.

Yeni Delhi yönetimi, BRICS'in sunduğu çok taraflı platformu Batı'nın yönlendirdiği küresel politikaların dışında kalabilmek adına stratejik bir araç olarak kullanmaktadır. BRICS, Yeni Delhi'ye Moskova'yla olan bağlarını sürdürmek için bir fırsat sağlamaktadır. Ayrıca Hindistan'ın Çin'le BRICS çatısı altında ortak çalışmaları, iki ülke arasındaki gerginliği hafifletmek adına önemli bir diplomatik yol sunmaktadır. Son zirve öncesinde iki ülke arasındaki sınır devriyesi anlaşması, bu işbirliğini daha yapıcı bir seviyeye taşımak adına atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu gelişmeler, Hindistan'ın stratejik özerklik ilkesini sürdürmesine olanak tanımakta ve Yeni Delhi'nin herhangi bir blok veya ülkeyle resmi ittifaka girmeden çok kutuplu bir dünya düzeninde pozisyon almasına imkan sağlamaktadır.^[vi]

BRICS'in genişleyen yapısında Hindistan'ın oynadığı bu merkezi rol, ülkenin uluslararası arenada stratejik özerklik ilkesine dayanan dış politika anlayışını güçlendirmektedir. ABD'yle olan stratejik ortaklığı, Hint-Pasifik Dörtlüsü'ndeki (QUAD) aktif rolü ve BRICS içindeki varlığı bakımından Hindistan, çok kutuplu dünyadaki konumunu sağlamlaştırmaya yönelik dengeli bir strateji sergilemektedir. BRICS'in uzun vadeli hedefleri, Hindistan'ın Batı liderliğindeki kurumlarla yürüttüğü diplomatik ve ekonomik ilişkileri tamamlayıcı bir işlev görmektedir.^[vii]

Zirve dair başka önemli detay ise Rusya ve Çin'in enerji, sanayi, yüksek teknoloji ve tarım gibi çeşitli sektörlerde ortak projeler geliştirmesidir. Bu bağlamda Putin, söz konusu işbirliğinin dünya genelinde daha dengeli bir ekonomik yapı oluşturma potansiyeline katkıda bulunabileceğini ifade etmiştir. BRICS'in genişlemesi ve küresel dengeler bağlamında G7'nin daha önce 300 milyar dolarlık Rus varlığını dondurmasının ardından bu fonların bir kısmının Ukrayna'ya kredi desteği sağlamak amacıyla kullanılmasına yönelik planlar gündeme gelmiştir.

ABD ve Batılı ülkelere gelen bu tür ekonomik yaptırımlar, Rusya ve Çin'i BRICS içindeki işbirliklerini derinleştirmeye teşvik ederek çok kutuplu bir ekonomik yapı arayışını hızlandırmaktadır. Bu yıl BRICS, Mısır, Etiyopya, İran, Suudi Arabistan ve BAE'yi de kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu stratejik hamle, Amerikan doları temelli yaptırımlara karşı alternatif stratejiler arayan ülkelerin BRICS içinde daha güçlü bir platform bulmasını sağlamaktadır. Doların silahlandırılması ve Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımlar, BRICS üyesi ülkeleri bağımsız bir ekonomik yapı inşa etmeye motive etmiştir. BRICS çerçevesinde Rusya ve Çin arasındaki derinleşen işbirliği, ABD'nin yaptırım politikalarına karşı bir denge unsuru olma potansiyeline sahiptir.

[viii]

16. BRICS Zirvesi'nde alınan kararlar şunlardır:

- 1.Yerel para birimlerinin kullanımının teşvik edilmesi,
- 2.BRICS Tahıl Borsası'nın kurulması,
- 3.BRICS Ar-Ge Aşısı Merkezi'nin desteklenmesi,
- 4.Dijital sağlık ve geleneksel tıp alanlarında genişletilmiş işbirliğinin kurulması,
- 5.Küresel Güney'in görünürlük seviyesinin artırılması,
- 6.Terörle mücadelede işbirliği,
- 7.Çok-taraflılığın güçlendirilmesi,
- 8.Alternatif finansal sistemlerin geliştirilmesi,
- 9.Dijital kamu malları gelişimi,
- 10.Egemenlik ilkesine bağlı kalarak altyapı projelerinin geliştirilmesi,

Sonuç olarak 16. BRICS Zirvesi, küresel dinamiklerde önemli bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Rusya'nın başkanlığında düzenlenen bu zirve, sadece katılımcı ülkeler arasındaki diplomatik ilişkileri güçlendirmekle kalmamış, aynı zamanda Rusya'nın uluslararası arenada yeniden tanımlanmasına yönelik bir adım olmuştur. Zirvenin tartışmaları ve alınan kararlar, BRICS ülkelerinin Batı merkezli düzenlere karşı bir alternatif oluşturma çabalarının bir yansımasıdır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres'in vurguladığı işbirliği ve çok taraflılık temaları, BRICS'in ideolojik hedefleriyle örtüşmektedir. Guterres'in önerdiği küresel ailenin inşası, BRICS'in özellikle gelişmekte olan ülkelerin sesini daha fazla duyurmasını amaçlayan hedefleriyle uyumludur. Bu bağlamda BRICS'in sunduğu platform, sadece ekonomik işbirliğini değil, aynı zamanda sosyal dayanışmayı da teşvik etmektedir.

Zirve, BRICS'in uluslararası finansal sistemde reform taleplerinin ve küresel güneyin çıkarlarının korunmasının altını çizmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin daha adil temsil edilmesi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması için gereken adımlar, BRICS'in stratejik hedefleri arasında yer almaktadır. 16. BRICS Zirvesi, sadece bir diplomatik buluşma değil, aynı zamanda küresel güç dinamiklerinin yeniden şekillendiği bir ortamda BRICS'in kendini konumlandırma çabasının bir göstergesidir. BRICS, uluslararası ilişkilerdeki dengeleri değiştirme potansiyeline sahip bir aktör olarak gelecekteki çok kutuplu dünya düzeninin şekillenmesinde önemli bir rol oynamayı hedeflemektedir. Bu süreçte özellikle Hindistan'ın BRICS içindeki stratejik konumu, çok taraflı ilişkilerin ve güç dengelerinin yeniden inşası açısından kritik bir öneme sahiptir.

[i]. "BRICS Summit Underscores Russia's Geopolitical Strategy", The Pinnacle Gazette, <https://evrimagaci.org/tpg/brics-summit-underscores-russias-geopolitical-strategy-49018>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

[ii]. Aynı yer.

[iii]. "BRICS' de-dollarization agenda has a long way to go", VOA, <https://www.voanews.com/a/brics-de-dollarization-agenda-has-a-long-way-to-go/7840686.html>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

[iv]. "BRICS Summit: Guterres underscores bloc's role in boosting global cooperation", United Nations, <https://news.un.org/en/story/2024/10/1156086>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

[v]. Aynı yer.

[vi]. "India's balancing act with the West as Brics flexes new muscles", BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/cly2verz8ggo>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

[vii]. Aynı yer.

[viii]. "Russia and China Strengthen Economic Cooperation During BRICS Summit", CoinMarketCap, <https://coinmarketcap.com/community/articles/671ded1fe45f3910183dd7f5/>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

ANKASAM ANALİZ

Azerbaycan'da COP29: Önemi ve Etkileri

Ekin GÜLLÜOĞLU

İklim krizi ve sürdürülebilir bir dünya açısından önemli bir dönüm noktası olan Taraflar Konferansı (COP) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni (UNFCCC) imzalayan ülkelerin bir araya gelmesiyle bu sene 29. kez düzenlenecektir. Hem 1992 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi hem de iklim değişikliğinin azaltılması, adaptasyonu ve finansmanı hakkında 2015 yılında imzalanan Paris Anlaşması kapsamında hayata geçirilen COP'a her sene başka bir ülke ev sahipliği yapmaktadır.

İklim sistemine tehlikeli antropojenik müdahaleyi önleyecek bir düzeyde sabitlemek için birlikte hareket eden Taraflar Konferansı, bu sene 11-22 Kasım 2024 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü şehrinde "Yeşil Dünya için Dayanışma İçinde" teması altında binlerce profesyonelin katılımı ile gerçekleşecektir.[i].

Yayımlanan gündem ve tematik günler programına bakarak bu toplantının; Paris Anlaşması üzerinden ülkelerin ne kadar ilerlediklerini sunmaları, düşük sera gazı emisyonlu kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi, düşük karbonlu teknolojilere teşvikler oluşturulması, iklim finansmanını arttırmanın yollarının tartışılması, kolektif ilerlemenin sağlanması, sürdürülebilir dijital dönüşümlerin belirlenmesi, gıda güvenliği hakkındaki çözüm önerileri, kentsel iklim eylemlerinin finansmanı hakkındaki ortak noktaların bulunması, iklim değişikliğinden olumsuz etkilenen ülkelere yardımların yapılmasının öneminin altının çizilmesi, adaptasyon stratejilerinin oluşturulması ve birçok benzeri konu başlığı altında ilerlemesinin planlandığı görülmektedir.[ii] Ayrıca bu konferans, "Finans COP'u" olarak adlandırılmakta ve iklim finansmanı katkılarının küresel ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesi fırsatının peşinden gidilmektedir.[iii].

Özellikle iklim adaleti üzerine oluşan hassasiyet yıldan yıla artmaktadır. Emisyon üzerinde en az sorumlu olan ancak iklim değişikliğinden en çok etkilenen yoksul ve gelişmekte olan ülkeler büyük bir endişe kaynağıdır. Dünyadaki sera gazı emisyonunun yaklaşık %4'ü Afrika kıtasından yapılmasına rağmen değişikliklerden en fazla etkilenen kıta da Afrika'dır. Benzer bir oranla ada devletlerinin sera gazı emisyonu %1 civarında iken bu ülkeler su altında kalarak yok olma tehlikesiyle yüzleşmektedirler.[iv]. Gelişmiş ülkelerin, kendi ekonomik büyümelerini sürdürürken, gelişmekte olan ülkeleri iklim krizinin sonuçlarıyla baş başa bırakması "iklim adaleti" ilkesine aykırı olarak değerlendirilmektedir.

Hazar Denizi'ndeki rezervlerin varlığı sebebiyle ülke ekonomisinin büyük bir çoğunluğu petrol ve doğalgaz ihracatına dayanan Azerbaycan'ın sürdürülebilirlikle ilgili tutumu oldukça önemlidir. AB, Azerbaycan gazının önemli bir ithalatçısı ve 2022 yılında Azerbaycan'dan gaz ithalatını 2027'ye kadar iki katına çıkarmak için bir anlaşma imzalamıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, diğer fosil yakıt zengini ülkelerin "yatırım ve üretime devam etme hakkını savunacağını" çünkü "dünyanın buna ihtiyacı olduğunu" söylemektedir.[v]. Bunların yanı sıra ülkenin 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarını %40 oranında azaltma ve ülkenin yenilenebilir enerji kapasitesinin %30 oranına çıkartma amaçları COP29 kapsamında bildirilmiştir.[vi].

Temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, küresel olarak kabul görmüş bir insan hakkıdır. İklim krizi, yaşam, barınma, gıda ve su hakları başta olmak üzere başka birçok insan hakkını da etkilemektedir. Başta fosil yakıtların yakılması nedeniyle atmosferde artan sera gazı konsantrasyonları, ısıyı hapsederek ağır sonuçlar doğurmaktadır. İnsanlar, bir çok ülkede bu zarardan şimdiden etkilenmiş durumdadırlar; bu durumun hem hızı hem de ölçeği, öngörülebilir gelecekte katlanarak ve değişken bir şekilde daha da artacaktır.[vii].

Bu yüzden Azerbaycan'ın ev sahipliğinde gerçekleşecek COP29, iklim değişikliğiyle mücadele konusunda uluslararası işbirliğini güçlendirmek için kritik bir platformdur. Bu toplantı, ülkelerin iklim hedeflerini güncellemeleri, emisyonları azaltma taahhütlerini arttırmaları ve finansman gibi konularda anlaşmalar yapmaları için bir fırsat sunmaktadır.

COP29'un önemi şu başlıklar altında özetlenebilir:

- 1. Emisyon Hedefleri:** Ülkelerin Paris Anlaşması'ndaki taahhütlerini gözden geçirmeleri ve yeni hedefler belirlemeleri beklenmektedir. Bu, küresel sıcaklık artışını 1.5°C ile sınırlama çabalarına katkı sağlayacaktır.
- 2. Finansman:** Gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğiyle başa çıkabilmeleri için gerekli finansmanın sağlanması önemlidir. COP29, bu konuda yeni taahhütlerin alınmasına zemin hazırlayabilir.
- 3. Uyum Stratejileri:** İklim değişikliğine uyum sağlamak için gerekli stratejilerin geliştirilmesi, ülkelerin bu süreçte daha dayanıklı hale gelmelerine yardımcı olacaktır.
- 4. Uluslararası İşbirliği:** İklim değişikliği küresel bir sorun olduğundan ülkeler arasında işbirliği ve dayanışma, çözümler geliştirmek için hayati önem taşır.

Bu nedenle Azerbaycan'da düzenlenecek olan COP29, iklim eylemi açısından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

[i]. "With fewer than 100 days to COP29, what's on the agenda?", Weforum, <https://www.weforum.org/agenda/2024/08/what-is-cop29-climate-change-summit-priorities/>, (Erişim Tarihi: 23.10.2024).

[ii]. "COP29 Agenda and Thematic Days Published", Chec International, <https://www.checinternational.org/news/cop29-agenda-and-thematic-days-published>, (Erişim Tarihi: 23.10.2024).

[iii]. Aynı yer.

[iv]. "Azerbaycan, tarihindeki en büyük uluslararası organizasyon olan COP 29'a hazırlanıyor", AA, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan-tarihindeki-en-buyuk-uluslararasi-organizasyon-olan-cop-29a-hazirlaniyor/3309149#>, (Erişim Tarihi: 23.10.2024).

[v]. "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP29): Sorular ve Yanıtlar", HRW, https://www.hrw.org/tr/news/2024/09/24/questions-and-answers-united-nations-climate-change-conference-cop29#_Why_is_the, (Erişim Tarihi: 23.10.2024).

[vi]. "In Solidarity for a Green World", COP29, <https://cop29.az/en/home>, (Erişim Tarihi: 23.10.2024).

[vii]. Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Putin'den Çin, Brezilya ve Hindistan'a Arabuluculuk Çağrısı

Dr. Cenk TAMER

5 Eylül 2024 tarihinde Vladivostok'taki Rusya Doğu Ekonomik Forumu'nda düzenlenen bir panelde konuşan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna ile barış görüşmelerini hangi ülkelerin yönlendirebileceğine dair görüşlerini belirtmiştir.^[i] Putin, "Dostlarımıza ve ortaklarımıza saygı duyuyoruz Özellikle Çin, Brezilya ve Hindistan, inanıyorum ki bu çatışmayı çevreleyen tüm sorunları çözmek için içtenlikle çabalıyorlar. Ukrayna'nın müzakerelere devam etme isteği varsa, bunu yapabiliriz." ifadelerin kullanmıştır.^[ii] Putin'in bu ifadeleri, Ukrayna barış görüşmelerinde Çin, Brezilya veya Hindistan gibi aktörlerin arabulucu olabileceğine işaret etmiştir.

Son dönemde Ukrayna, Rusya'yla doğrudan müzakerelere girmeyeceğini, ancak savaşı sona erdirmeye yardımcı olmak için bir dizi araçlarla birlikte çalıştığını belirtmişti. Kiev'in temas kurduğu ülkeler arasında bazı Rusya yanlısı ülkelerin de olabileceği ve bu arabulucu ülkelerin Ukrayna'nın 10 maddelik barış formülünü de dikkate alarak Rusya'ya baskı yapabilmesi amaçlanmaktadır.

Putin'in arabuluculuk çağrısına açıklık getiren Rusya Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Dmitry Peskov, Hindistan'ın Ukrayna konusunda bir diyalog kurulmasına yardımcı olabileceğini söylemiştir. Modi ile Putin arasındaki mevcut "son derece yapıcı, hatta dostça ilişkilerin" altını çizen Peskov, Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin tüm taraflarla, özellikle Ukrayna ve ABD'yle serbestçe iletişim kurabildiğini, onları siyasi çözüm masasına yönlendirebileceğini ifade etmiştir.^[iii]

Hatırlatmak gerekirse Modi, 23 Ağustos 2024 tarihinde Ukrayna'yı ziyaret etmiş, savaşı taraflarına çözüm masasını işaret etmiş ve Hindistan'ın bölgede barışı yeniden tesis etmek için "aktif bir rol" oynamaya hazır olduğunu iletmıştır. Modi, bu görüşmelerde, Hindistan'ın çatışmanın başlangıcından bu yana barışın yanında olduğunu ve hatta krizin barışçıl bir şekilde çözülmesi için kişisel olarak katkıda bulunmak istediğini vurgulamıştır.^[iv]

Hindistan ve Çin gibi aktörlerin girişimleri sonucunda Ukrayna'nın çözüm masasına sıcak bakabileceği düşünülmektedir. Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmytro Kuleba'nın Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile görüşmek üzere Temmuz 2024 tarihinde Çin'e gitmesi de olumlu bir mesaj olarak görülebilir. Ukrayna, Hindistan ve Çin'in arabuluculuğunda Rusya'yla diplomatik ilişki kurmaya ve savaşı sonlandırmaya sıcak bakabilir.

YFakat Pekin, haziran ayında İsviçre'de düzenlenen son zirveye katılmayı reddetmişti ve gerekçe olarak Moskova'nın yokluğuna işaret ederek eşit katılımın olmadığını söylemişti. Ukrayna'nın amacı, Pekin'i barış zirvelerine katılmaya ikan etmek ve Ukrayna'nın barış formülünü desteklemesini sağlamaktır. Çin ise savaş tarafların eşit katılımının olmadığı bu tür barış konferanslarına katılmanın fayda sağlamayacağını, tek taraflı bu girişimlerin daha çok bloklasmayı artıracığı endişesini dile getirmektedir.

Pekin, Ukrayna'da eşit katılımlı, adil ve kapsayıcı bir çözümü savunurken; bu tutum, Batı Dünyası tarafından Rusya yanlısı bir tutum olarak algılanmakta ve eleştirilmektedir. Halbuki Çin, savaşın birinci yıldönümünde Ukrayna'daki krizin çözümüne ilişkin kendi barış planını yayınlamış ve savaşın ikinci yıldönümünde bu planı hayata geçirmek için Ukrayna ve Rusya arasında mekik diplomasisi yürütmüştür. Bu çabalar, Ukrayna tarafından da takdir edilmiş ve Çin'in Rusya'ya daha fazla baskı yapması istenmiştir.

Çin ve Brezilya, Ukrayna'daki savaşın barışçıl çözümüne katkıda bulunmak maksadıyla 24-30 Eylül 2024 tarihlerinde BM Genel Kurulu marjında kapsayıcı bir toplantının düzenlenmesi için girişimlerde bulunmuş, ancak Batılı aktörlerin bu toplantıya ilgi göstermemesi nedeniyle başarısı sınırlı kalmıştır.

Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva, BM Genel Kurulu'na yaptığı konuşmada, devam eden ihtilafı vurgulayarak "Artık hiçbir tarafın askeri yollarla hedeflerine tam olarak ulaşamayacağı açık. Bu kritik anda, taraflar arasında doğrudan diyalogun yeniden başlamasına elverişli koşullar yaratmak esastır." ifadelerini kullanmıştır.^[v]

27 Eylül 2024 tarihinde New York'taki BM marjında gerçekleşen "Barış İçin Dostlar" grubunun Ukrayna Krizi'yle ilgili toplantısına çoğunlukla Küresel Güney ülkelerinin katılımı dikkat çekmiştir. Çin ve Brezilya tarafından önerilen, diyalogu başlatmak ve düşmanlıkları sona erdirmek için tasarlanmış altı maddelik planın 110'dan fazla ülkenin desteklediği iddia edilmektedir. Ukrayna Cumhurbaşkanı Vladimir Zelenski, bu planların hazırlanmasında kendilerine danışılmadığı için Brezilya ve Çin'in bu girişimine karşı çıkmıştır. Çin ve Brezilya'nın bu arabuluculuk çabası, başta Ukrayna olmak üzere Batı Dünyası tarafından "Rus yanlısı bir girişim" olarak görülmekte ve eleştirilmektedir.^[vi]

Rusya-Ukrayna Savaşı üçüncü yılını doldurmaya yaklaşırken, savaşın çözümüne yönelik girişimler de Batı Dünyası ve Küresel Güney ülkeleri arasında ikiye bölünmüş durumdadır. Dünyada ikili bir bloğun olduğu, Soğuk Savaş dönemi kutuplaşmanın bir benzerinin günümüzde de yaşandığı, bahsi geçen çözüm arayışlarındaki bölünmeden de net olarak anlaşılmaktadır.

[i]. "Putin says China, Brazil or India could act as intermediaries in Ukraine peace talks", Politico, <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-eastern-economic-forum-china-brazil-india-intermediaries-peace-talks-ukraine/>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[ii]. "Prez Putin says he's constantly in touch with India, China, Brazil over Ukraine conflict", Repository, https://repository.inshorts.com/articles/en/PTI/58b9825b-5678-4336-ad49-b85dffaa24d?utm_campaign=fullarticle&utm_medium=referral&utm_source=inshorts, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[iii]. "Vladimir Putin says India, China, Brazil could mediate Russia-Ukraine talks", Hindistan Times, <https://www.hindustantimes.com/world-news/vladimir-putin-says-india-china-brazil-could-mediate-russia-ukraine-talks-101725524081529.html>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[iv]. Aynı yer.

[v]. "China and Brasil advocate for renewed mediation efforts to end Ukraine war at UN", BGTV Network, <https://bgtvnetwork.com/news/15179/china-and-brasil-advocate-for-renewed-mediation-efforts-to-end-ukraine-war-at-un/>, (Erişim Tarihi: 25.10.2024).

[vi]. Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Uluslararası İnsancıl Hukuk ve Siber Savaş: Mevcut Yasalar Yeterli mi?

Jameela RIZWAN

Siber operasyonların askeri çatışmalara uygulanması, Uluslararası İnsancıl Hukuk'un (UİH) yeterliliği hakkında süregelen tartışmalara yol açmaktadır. UİH'nin siber savaşa uygulanmasındaki zorluklar, geleneksel savaşla benzerliklere rağmen siber uzayın kendine özgü özelliklerinden, özellikle de orantılılık ve saldırılar arasında ayırım yapma gerekliliklerinden kaynaklanmaktadır. Tallinn El Kitabı, yasal gücü olmayan tavsiyeler sunmakta ve bazı uzmanları siber savaşa odaklanan yeni yasaların gerekliliği konusunda düşünmeye sevk etmektedir.[i]. En nihayetinde UİH uygulanabilir görünse de başarısı için daha fazla açıklama ve güncel siber faaliyetlerin inceliklerini dikkate alacak düzenlemelere ihtiyaç duyulabilir.[ii].

Siber Savaşın Özellikleri

Siber savaş, bir devlet veya devlet dışı aktörün kritik altyapıyı, askeri operasyonları veya iletişim sistemlerini kesintiye uğratmak, bozmak veya yok etmek amacıyla dijital saldırılar kullanmasını gerektirir. Siber operasyonlar, geleneksel savaşlardan farklılık gösterir. Çünkü genellikle ölümcül değildir. Bundan dolayı fiziksel zarar ile kayıpları içeren çatışmaları düzenlemeye odaklanan mevcut UİH standartları içinde doğru bir şekilde kategorize edilmeleri zorlayıcıdır.

Siber Savaşın Önemli Nitelikleri

Görünürlük Eksikliği: Siber saldırılar, saldırganların kimliğini ifşa etmeden gerçekleştirilebilir, bu da saldırganların tespit edilmesini zorlaştırır.

Fiziksel Olmayan Etki: Bazı siber saldırılar doğrudan zarara yol açabilir (örneğin, sivil kayıplara neden olan elektrik şebekesi kesintileri), diğerleri ise doğrudan fiziksel hasar yaratmadan sadece sistemleri bozabilir.

Hızlı Gerginlik Artışı: Siber saldırılar, hızla büyük ölçekli askeri çatışmalara dönüşerek barış ile savaş arasındaki ayrımı bulanıklaştırabilir.

Bu özellikler, savaşanlar ve savaşmayanlar arasında ayırım yapma ve ayırım ile orantılılık ilkelerine dayalı kabul edilebilir savaş yöntemlerini kısıtlayan UİH için ciddi zorluklar oluşturmaktadır.

Siber Savaş Alanında Uluslararası İnsancıl Hukuka Yönelik Zorluklar:

1. Ayırt Etme İlkesi:

Ayırt etme ilkesi, bir çatışmada tarafların askeri hedefler ile sivil nesnelere arasında kesin bir ayırım yapmasını zorunlu kılar. Siber savaşta bu ilkenin uygulanması, telekomünikasyon ve elektrik şebekeleri gibi askeri ve sivil altyapıların iç içe geçmiş olduğu ağlar nedeniyle zorlu hale gelmektedir. Saldırıları, hem sivil hem de askeri uygulamalara sahip olan öğeleri hedef alarak bu ayrımı daha da karmaşıklığa sokmaktadır.

• Orantılılık ve Tali Zarar:

UİH, sivillere ve sivil nesnelere verilen zararın beklenen askeri avantajla orantısız olmamasını gerektirir. Siber savaşta orantılılığın değerlendirilmesi, tek bir sisteme (örneğin, finansal kurumlar) yapılan bir saldırının önemli ekonomik veya toplumsal hasara yol açabilecek basamaklı etkiler yaratma potansiyeli nedeniyle zordur.

Mevcut Uluslararası İnsancıl Hukuk Çerçevesi ve Siber Savaş

Bu zorluklara rağmen bazı kişiler UİH'nin temel ilkeleri olan ayırt etme ilkesi, orantılılık ve gerekliliğin siber savaşa uygulanabileceğine inanmaktadır. Uluslararası insancıl hukuk ile siber savaş arasındaki uçurumu daraltmayı amaçlayan başlıca girişimler şunlardır:

1. Tallinn El Kitabı:

Tallinn Siber Savaş El Kitabı, yasal bağlayıcılığı olmayan bir akademik çalışma olarak, yerleşik UİH ilkelerini siber operasyonlara uygulamaktadır. "Silahlı saldırı" olarak sınıflandırılan siber faaliyetlerin geleneksel askeri operasyonları düzenleyen aynı kurallardan kontrol edilmesini önermektedir. Bununla birlikte el kitabı, özellikle silahlı çatışma seviyesine ulaşmayan daha az ciddi nitelikteki siber faaliyetler konusunda mevcut mevzuattaki eksiklikleri de kabul etmektedir.[iii]

2. Cenevre Sözleşmeleri ve Geleneksel Uluslararası İnsancıl Hukuk:

Cenevre Sözleşmeleri siber savaşı özel olarak ele almamakla birlikte geleneksel UİH bazı yönlendirmeler sağlamaktadır. Teorik olarak, siber operasyonlar orantılılık ve ayrımcılık ilkelerine bağlı kalabilir. Ancak zorluk, bu ilkelerin anında somut sonuçlar doğurmayabilecek çevrimiçi eylemlerle nasıl ilişkili olduğunu anlamaktır.[iv]

Uluslararası İnsancıl Hukuk Eksiklikleri

1. Siber Saldırıların Savaş Bağlamında Tanımlanması:

UİH, savaş zamanında neyin "siber saldırı" olarak kabul edileceğini tanımlamamıştır. Bir siber operasyonun UİH'ye göre "silahlı saldırı" olarak nitelendirileceği nokta belirsizdir. Bu da UİH kapsamında sınıflandırılması konusunda belirsizliğe yol açmaktadır.

2. Devlet-dışı Aktörler ve Vekalet Çatışmaları:

Siber savaşta devlet dışı aktörlerin ve vekil grupların ortaya çıkması önemli yasal engeller ortaya çıkarmaktadır. Devlet dışı aktörlerin çok sayıda siber operasyonda yer alması nedeniyle eylemleri doğrudan bir devlete atfetmek zordur. Halihazırda Uluslararası İnsancıl Hukuk, siber alemde devlet ve devlet dışı aktörler arasında ayırım yapmakta zorlanmaktadır.

Siber Savaşın İnsani Yardım Çabaları Üzerindeki Etkileri

UİH'nin ana odak noktası sivillerin fiziksel zarardan korunmasıdır. Yine de siber savaş, doğrudan fiziksel zarara yol açmadan sağlık, su ve gıda tedariki gibi kritik hizmetleri kesintiye uğratarak sivilleri olumsuz etkileyebilir. Mevcut UİH kapsamında dolaylı etkiler yeterince kontrol edilmemektedir, çünkü mevcut UİH'nin odak noktası doğrudan zarar ve bunun fiziksel sonuçlarıdır.

Sonuç

Uluslararası İnsancıl Hukuk ilkeleri siber savaşı yönetmek için zemin hazırlasa da çağdaş çatışmanın dijital yönünün sunduğu kendine özgü engelleri tam olarak ele almakta yetersiz kalmaktadır. UİH'ye göre siber operasyonların ne zaman "silahlı saldırı" olarak kabul edilebileceğini belirlemek de dahil olmak üzere savaş zamanlarında neyin siber saldırı sayılacağını tanımlamak için uluslararası bir anlaşmaya ihtiyaç vardır.

Siber operasyonların hızla ilerlemesi, siviller ve sivil altyapı için yeterli korumayı garanti altına almak amacıyla UİH çerçevesinde kesin yasal standartların ve geliştirilmiş tanımların oluşturulmasını gerektirmektedir. Küresel toplumun, siber savaşın değişen doğasına uyum sağlamak için UİH'nin güncellenmesi ve kapsamının genişletilmesi konusunda işbirliği yapması elzemdir.

[i] Amna Adnan Khawaja, "Cyber Warfare and International Humanitarian Law.", DLP Forum, 25 Aug. 2022, www.dlpforum.org/2022/08/17/cyber-warfare-and-international-humanitarian-law, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

[ii] "Law and Policy", CyberPeace Institute, Cyberconflicts.cyberpeaceinstitute.org/law-and-policy, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

[iii] "Cyber Warfare: does International Humanitarian Law apply?", International Committee of the Red Cross, 25 May 2023, www.icrc.org/en/document/cyber-warfare-and-international-humanitarian-law, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

[iv] Melzer, Nils and UNIDIR. Cyberwarfare and International Law. 2011, unidir.org/files/publication/pdfs/cyberwarfare-and-international-law-382.pdf, (Erişim Tarihi: 28.10.2024).

BASINDA ANKASAM

30 Ekim 2024

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

31 Ekim 2024

ANKASAM Başkanı Prof.Dr.Mehmet Seyfettin Erol O'zbekiston 24'te Parlamento Seçim Sonuçlarını Değerlendirdi

ANKASAM Başkanı Prof.Dr.Mehmet Seyfettin Erol Türkiye Gazetesi'nde Özbekistan Seçim Sonuçlarını Değerlendirdi

4 Kasım 2024

Yeni Dünya Düzeni İnşa Sürecinde AB'nin Geleceği

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

